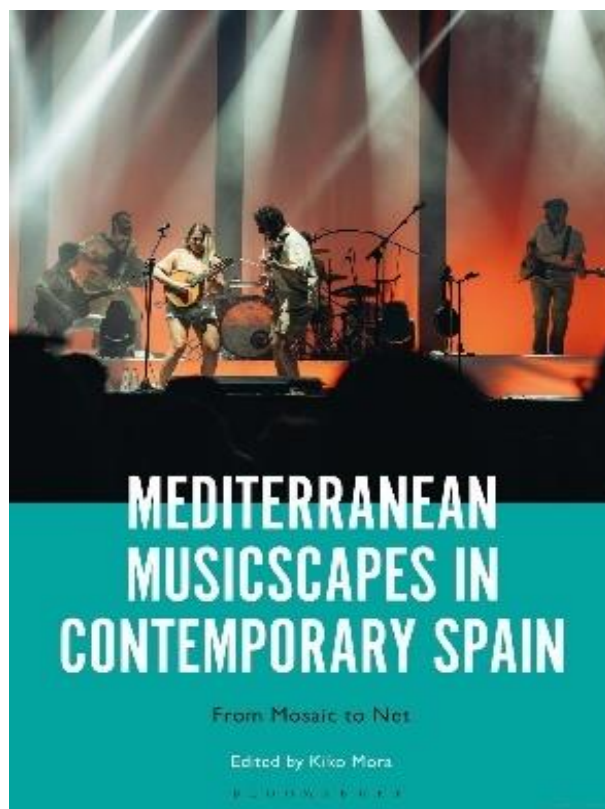

Mediterranis

Mediterranean Muscapes in Contemporary Spain: From Mosaic to Net

Nova York: Bloomsbury, 2025
Índex de noms i matèries; Mapa;
Il·lustracions; 272 pàgines
Llibre paper, ISBN: 9798765102114
eBook (Epub & Mobi), ISBN:
9798765102121
ePDF, ISBN: 9798765102138
Coordinador: Kiko Mora

Autors col·laboradors:

Eduardo Viñuela
Amadeu Corbera
Clemente Penalva Verdú
Rubén Gómez Muns
Diego García-Peinazo
Pedro Ordóñez Eslava
Alicia González
Isabel Llano
Gianni Ginesi
Pepa Novell

Traducció: K. Meira Goldberg

¿Existeix la música «mediterrània»? ¿Què tenen en comú Salomé, Lluís Llach, la Ruta del Bacalao i la narco-rumba? El Mediterrani musical, com la cultura mediterrània en general, ha estat sempre definida des de l'exterior. Historiogràficament, ha estat colonitzada. L'arqueòleg Johann Joachim Winckelmann (1717-1768) va quedar impressionat al s. XVIII amb les escultures blanques, pures, equilibrades de Grècia i va inventar una ideologia basada en aquestes falses premisses) oblidant que les escultures havien estat policromades abans de ser blanques, just per posar un exemple. Ja al segle XIX, un altre alemany, el baró Wilhelm von Gloeden (1856-1931), amb la seva fotografia homoeròtica d'Itàlia, va continuar creant una imatge sensual, natural i retrògrada dels sicilians. Ludwig Salvator (1847-1915), en canvi, va donar treva a aquesta historiografia colonial, si bé just de passada. Efectivament, l'anomenat Arxiduc d'Àustria Lluís Salvador a la seva monumental *Die Balearen* no es va perdre tant

Los textos publicados en esta revista están bajo una licencia internacional Creative Commons Atribución-NoComercial-Compartir Igual 4.0.

ITAMAR. Revista de investigación musical: territorios para el arte
Nº 11, 2025 e-ISSN: 2386-8260, ISSN: 1889-1713
Universitat de València (España)

en aquests tòpics sensualistes i va adoptar, més o menys una metodologia etnogràfica científica. Tanmateix, fins i tot els intel·lectuals noucentistes, Eugeni d'Ors i altres, van absorbir aquesta visió idíl·lica del Mediterrani. Més modernament, Fernand Braudel (1949) va establir les coordenades intel·lectuals, el bastidor o marc, com si diguéssim, per comprendre el Mediterrani. Sigui com sigui, en la ment popular el Mediterrani continua sent una dieta, una gastronomia, un lloc de turisme, d'hedonisme i fins i tot, de forma incongruent, un misteri medievalista ibèric de castells i cruels persecucions inquisitorials.

Musicalment, Lluís Llach, J. M. Serrat i sobretot Maria del Mar Bonet han reclamat l'etiqueta de mediterrani per a la seva obra. Per a alguns, curiosament, com l'escriptor Josep Pla, el Mediterrani és masculí i pare. Per a altres, la Mediterrània és dona i mare (M. del M. Bonet). Sigui com sigui aquest Mare Nostrum al centre del món (medi - terra) té una geografia concreta a l'estat espanyol (les Balears, Catalunya, València, Múrcia i parts d'Andalusia) amb una història compartida (cartaginesos, fenicis, grecs, romans, musulmans, etc.). Tot això suposa una imbricació lingüística de llengües antigues i no tan antigues (llatí, català, espanyol, etc.); tradicions compartides (festes de moros i cristians, per exemple) i gastronomia comuna (l'omnipresència del porc, posem per cas). Però a part de tot això, ¿què uneix els *Balearic Beats* (la música electrònica d'Eivissa) i les cantautores com M. del M. Bonet?

Tanmateix, aquest llibre, *Mediterranean Muscscapes*, a pesar d'aquests aparents impediments conceptuals, surt exitós del repte d'entendre el Mediterrani musical. No s'estudia aquí, per exemple, la música des d'un punt de vista formalista. Efectivament, molts gèneres mediterranis comparteixen el mode frigi (tan coneguda a través del flamenc), la mètrica triple (el compàs de tres temps) i la preponderància de les cordes polsades, però realment és molt difícil concretar molt més enllà d'aquestes generalitats. I davant el concepte de «mosaic», que és la metàfora que se solia usar tradicionalment, l'estudi adopta la imatge del *net*, una «xarxa» de connexions cultural i socials.

El títol i subtítol són prou explicatius: es tracta d'entendre el políedre dels paisatges sonors més recents a l'Espanya mediterrània. Per a la tasca, Kiko Mora, eminent professor de Comunicació a la Universitat d'Alacant, ha reclutat experts (musicòlegs, sociòlegs, etc.) per analitzar aspectes particulars d'aquests *Mediterranean/ Muscscapes*. El llibre s'estructura en quatre grans seccions (Turisme, Nacionalisme, Migració i Gènere). Hi ha una valuosa introducció general on es plantegen, entre altres coses, el reptes d'un llibre com aquest, com és ara si el concepte de mediterrani existeix o té cap utilitat metodològica.

Cada secció conté una introducció particular també de Kiko Mora que enquadra els dos assaigs que la segueixen. Per exemple, sota Turisme hi trobem un escrit d'Eduardo Viñuela, professor a la Universidad de Oviedo, sobre els festivals musicals i la campanya publicitària d'Estrella Damm. Les subtilitats semiològiques d'aquesta campanya també es comenten amb fina perspiciàcia a la Introducció general pel coordinador del volum, Kiko Mora. L'imaginari de

l'anunci recicla tòpics ancestrals que curiosament encara funcionen per vendre cervesa. El professor de la Universitat de les Illes Balears Francesc Vicens, el qual no participa en el volum, també ha analitzat la insensatesa d'aquest anunci enfocant-se, però, en Menorca: el Mediterrani com a terra pura, antiga, sensual, jove, hedonista i lleugerament subdesenvolupada. Ni Winkelmann ni Gloeden hi estarien en desacord.

El segon capítol d'aquesta secció l'ocupa l'assaig d'Amadeu Corbera, professor al Conservatori Superior de Música de les Illes Balears. «Against Neoliberalism: Anti-Tourism and Musical Practices in a Mediterranean Paradise». Hi va haver un temps quan els festivals de música del Mediterrani es convocaven per atreure el turisme. Sanremo, Benidorm, Barcelona i Palma van celebrar festivals de la música mediterrània. Ara, emperò, diu Corbera, els festivals delineen unes pràctiques musicals primordialment antiturístiques. Si bé el grup Antònia Font va emergir dins el context del Rock Català (Sangraït, Sopa de Cabra, Sau i Els Pets, entre altres), quan el grup va madurar va començar a actuar a teatres i no just a *verbenes* i festes populars, va perdre part del seu públic. Això va deixar un espai lliure per a altres consums musicals i d'oci, alguns ancestrals (els glossadors) i altres d'invenció recent, però d'aires primigenis i falsament patrimonials, com les anomenades *neofestes*. Aquestes manifestacions, argumenta Corbera, van ser intensament polítiques, pancatalanistes, ecologistes i antiturístiques, especialment si es té en compte que eren en gran manera una reacció al govern autonòmic explícitament espanyolista de José Ramón Bauzá.

L'origen d'aquesta recopilació és poc usual. Els estudis inèdits es van escriure en castellà i s'han traduït a l'anglès amb prodigis esment i sensibilitat per K. Meira Goldberg. El llibre, a més, compta amb unes magnífiques bibliografies per a cada capítol i un índex de matèries molt detallat, cosa que el fa una eina de consulta indispensable per a qualsevol estudiós de la música del Mediterrani espanyol. Hi ha edicions en paper, e-PDF i eBook. Els possibles lectors seran majoritàriament universitaris de postgrau d'arreu del món que llegeixen l'anglès com a llengua de treball i investigació, a més dels nadius de la llengua. Els aficionats o els curiosos també hi trobaran molta informació sobre nous gèneres musicals, alguns relativament recents com la narco-rumba; qui sap si existiran quan el llibre arribi a un possible lector, si bé alguna cosa sempre queda dels detritus de la cultura popular i, per això, s'ho paga estudiar-la. Al cap i a la fi, Winkelmann també estudiava runes de cultures desaparegudes. Mentrestant, *Mediterranean Muscscapes in Contemporary Spain* és la pionera i descolonitzadora aportació d'autors d'aquí a la historiografia del Mediterrani musical, i just per això s'ho paga.

Referències

- Braudel, F. (1949). *La Méditerranée et le Monde méditerranéen a l'époque de Philippe II*. Paris : Armand Colin.
- D'Ors, E. *Glossari (Selecció)*. Barcelona: Edicions 62.

- Gloeden, W. von (2007). *Auch ich in Arkadien*. Joseph Kiermeier-Debre, Fritz Franz
- Vogel, eds. Colònia: Böhlau / Memmingen: MEWO-Kunsthalle.
- Salvator, L. (1869). *Die Balearen in Wort und Bild geschildert*. Würzburg und Leipzig: L. Woerl.
- Vicens Vidal, F. (2021). Música i cultura audiovisual en la construcció del tòpic turístic de la mediterraneïtat la recepció de l'anunci d'Estrella Damm a Menorca. *Cultura turística i identitats múltiples a les Illes Balears: passat i present*, Antoni Vives Riera i Francesc Vicens Vidal, eds. Catarroja: Editorial Afers.
- Winckelmann, J. J. (1764). *Geschichte der Kunst des Alterthums*. Dresden: Walther.

Antoni Pizà

Director, Foundation for Iberian Music
The City University of New York, Graduate School and University Center
apiza@gc.cuny.edu
ORCID ID 000-0003-0653-3572

Recibido 15-05-2025 / Aceptado 30-06-2025